

Prinoma narodnogospodarske in socialne
politi. prapavje Slovenije.

(Tediš v Beogradu 1939)

OSNOVNA NARODNO GOSPODARSKA IN SOCIALNE VPRAŠANJA SLOVENIJE.

I. Uvod

Ena značilnih potez našega časa je da se povsod čuti živa
potreba intenzivne
narodno gospodarske in socialne politike.

a/Že med vojsko in takoj po nji je najprej prodrla
zavest o potrebi intenzivnejše socialne zaščite delavcev.

8 urni delavnik, posebno varstvo žensk in otrok, izpo-
popolnitev socialnega zavarovanja. Skratka/^{pričela} nova doba socialne
politike domala na vseh področjih

b/Pozneje se je bolj in bolj uveljavljalo spoznanje
o slabostih modernega liberalnega gospodarstva. Vedno bolj je
postajalo očitno, da modernega gospodarstva ni mogoče prepusti-
ti svobodnemu neurejenemu razvoju. Zlasti se ni moglo nič več
uveljaviti načelo svobodne mednarodne trgovine.

Svetovna gospodarska kriza je posebno jasno pokazala
da je liberalnega gospodarstva konec. Pod vplivom boljševi-
škega in fašističnega zgleada je ~~vedno bolj~~ zlasti med krizo
in po nji vedno bolj stopala v ospredje misel gospodarstva po
načrtu.

c/Poleg tega se je v tem času vedno bolj uveljavljala misel pravega narodnega gospodarstva, ^{smotrno} uravnanega po potrebah lastnega naroda in domače države. Misel narodno gospodarske avtarkije. Politični razlogi za to.

zadržati
Ta razvoj je segel tako daleč, da danes ne najdemo skoro nikjer več pravega zares svobodnega liberalnega gospodarstva. Boljševizem, fašizem, nemški narodni socializem stoje v ospredju, poleg njih pa se uveljavlja tudi drugod misel o potrebi smotrno uravnanega gospodarstva: USA, Francija, itd

II. Potreba in pomen intenzivne narodno gospodarske in socialne politike pri Slovencih.

Vzroki in razlogi, zaradi katerih se tudi med nami Slovenci živo čuti potreba intenzivne narodno gospodarske in socialne politike so mnogovrstni. Omenjam zlasti dva:

a/Predvsem je izključeno, da bi mogli kljubovati splošnemu razvoju, tudi če bi nam bilo to samo na sebi koristno.

Danes je svet preveč gospodarsko in politično povezan, da bi mogla tako mala dežela, kot je naša, hoditi v tem pogledu svoja pota.

To velja toliko bolj ker tudi Jugoslavija, ki smo v nanjo v tem oziru prav posebno navezani, ne more tega storiti.

Sicer pa smo imeli od liberalnega gospodarstva pred-
vsem le eno korist: to je da so se naši ljudje lahko aselili,
kamor so hoteli in tamkaj iskali zaslužka. Po vojski je bilo
tudi te ugodnosti konec ter se stvari v tem oziru do danes
niso bistveno izboljšali.

Svobodnega gospodarstva pa brez svobodnega gibanja
ljudi ni in ga ne more biti.

b/Najvažnejše pa je da ~~xxx~~ je naš narod siromašen in
mu je izdatno izboljšanje življenjskih razmer nujno potrebno.

Naš življenjski standard je skrajno nizek.

Najprej in najbolj velja to za velik velik del na-
šega kmečkega življa ter za naše delavstvo na sploh.

*del, viječre; hrana; stanovanj; // velik del delavstva zaslubi
komaj eksistenco in minimum varca. Za družine
nóč.
// ^vpriskrba bolnikov, starih ljudi //*

Pa tudi drugi sloji našega naroda žive po večini ze-
lo zelo ~~skromno~~, da ne rečem beraško. /uradništvo, velik del obrt-
nikov/

V vseh teh primerih je izdatno pomoč nujno potre-
na kar na vsej črti: glede hrane, ~~xxx~~ oblake, stanovanj itd

To izboljšanje pa je mogoče samo na podlagi smotrne
našim domačim potrebam in razmeram prilagojene
in primerno intenzivne narodno gospodarske in socialne politike.

III. Možnost posebne slovenska narodno gospodarske in socialne politike.

Ali je taka posebna slovenska politika sploh mogoča? To vprašanje se nam vsiljuje, ker Slovenci nimamo lastne slovenske države, marveč ~~predstavljamo~~ le del Jugoslavije. Jasno pa je, da pripada najvažnejši del gospodarske in socialne politike državi. Posebno, kolikor gre za ureditev gospodarskih in socialnih odnosov do drugih držav je to nujno le stvar države.

Vse to brez dvoma velja. Prav zato je vprašanje o slovenski narodno gospodarski in socialni politiki mnogo bolj kočljivo in zametano kot je pri narodih, ki so politično povsem samostojni.

Vendar je in mora biti za nas tudi v tem vprašanju odločilno tole:

Slovenci smo poseben narod s svojo slovensko samostojnostjo, ki je hočemo in moramo ohraniti, torej narodna bitnostjo, narod, ki živi in hoče v okviru jugoslovanske države živeti svoje narodno življenje. *in kulturno življenje*

V tistem trenutku, ko ni v tem pogledu za nas nobenega, prav nobenega dvoma, je tudi že jasno, da naše slovenske gospodarstvo ni in ne sme biti samo sredstvo, s katerim bi si pridobivali sredstva za čim udobnejše življenje, marveč

mora biti materilana podlaga za našo narodno in kulturno
^{vse domače}
rast in napredek. To pa pomeni, da se mora naše/gospodarstvo
 tako uravnati in organizirati, da bo v polni meri ustrezalo
našim narodnim ciljem in potrebam, skratka postati mora slo-
vensko narodno gospodarstvo v polnem pomenu te besede.

Seveda je ~~praktično~~ vprašanje o obsegu in možno-
 stih takega pravega slovenskega narodnega gospodarstva ~~kakaj~~
 v okviru Jugoslavije in njenega narodnega gospodarstva desti
 zamotano in kočljivo. Vendar toliko je in mora biti za vsa-
 kega pravega Slovenca jasno in očito, da se ne moremo in ne
 smemo zadovoljevati s tistim materialističnim pojmovanjem
gospodarskega življenja, kjer gre samo zato ~~da~~ moremo vsak
ob njem vsak sam zase kolikor se da dobro in udobno živeti-

~~Misel~~ Slovenska narodna misel postavlja tudi našemu
 gospodarskemu življenju višje, idealnejše cilje, čeprav so z
 njimi združene bre dvoma tudi velike žrtve. *Kulturne!*

Čato pa je toliko bolj naša dolžnost, da premislimo in
 poiščemo ~~kakaj~~ v kakšnih mejah ~~ta~~ in na kakšen način se
 da ideja slovenskega narodnega gospodarstva, ki ~~ta~~ naj bo
materialna podlaga obče blaginje vsega slovenskega naroda
 kar najbolje
praktični/izvesti in uresničiti.

To je namreč osnovni problem slovenska narodno gospo-
darske in socialne politike.

IV. Nekatera temeljna dejstva in ugotovitve, ki jih moramo pri svoji gospodarski in socialni politiki posebej uvaževati.

1/ Prvo tako dejstvo je, da je enostranska bodisi agrarna bodisi industrijska smer v našem slovenskem gospodarstvu nemogoča.

To preprečujejo predvsem velike razlike ~~xxkxxkxxkxxkxxk~~ v strukturi in sestavi zemlje, ~~xxkxxkxxkxxkxxk~~ različnih pokrajin v naši deželi. Naj omenim

le razliko med Gorenjsko in Dolenjsko, Na Dolenjskem zopet Kraški predel, Suho krajino, kočevski gozdni predel, vinogradni del itd. Na Štajerskem zopet: rudniški revirji, celjska in mariborska okolica, Savinjska dolina, Haloze, Slovenkse gorice, Prekmurska okraja itd.

Vsa ta raznolikost izključuje, da bi mogli katerikoli panogi gospodarstva dati ^{vplivno} prednost pred vsemi drugimi.

V zvezi s to raznolikostjo se pokaže, da so tudi glavni socialni problemi v različnih delih naše deželi močno različni. To velja toliko bolj, ker so ~~vprašani~~ težave malega kmeta ali bajtarja, pa prekmurskega poljskega delavca, viničarja, lesnih delavcev v kočevskih ~~gozdovih~~ in notranjskih gozdovih, in pa recimo industrijskih delavcev v tekstilni pa rudarski in kovinarski ~~skroki~~ ^{že same po sebi} povsem različne in je tudi vprašanje o izboljšannju njihovega položaja različno.

Naschid & sublytan

Isto velja o težavah in potrebah različnih obrtniških strok.

Vse to povzroča, da naš narodno gospodarski in socialni problem nikakor ni enoten, marveč obsega hkrati celo vrsto povsem različnih problemov in vprašanj. Skladno s tem so tudi naloge naše gospodarske in socialne politike nujno zelo mnogovrstne in različne.

2/ Drugo važno dejstvo je, da živimo na prehodu iz pretežno ~~na kmetijsko~~ naturalnega kmečkega gospodarstva v pretežno obrtno in industrijsko gospodarstvo. To pa ~~xxxxxx~~ povzroča velike spremembe in težave.

Število delavstva raste: OUZD 1923 ca 72.000 zavarovancev sedaj nad 100.000. Od 1,1 milijona prebivalcev jih ~~xxxx~~ neposredno že danes ca 400.000 /37%/ ne živi od/obdelovanja zemlje

S te plati se struktura naše dežele močno spreminja.
Nastajajo industrijskih središč.

Tudi sicer je vedno več ljudi v javnih službah. Učiteljstvo 1918 ~~xxxx~~ 2266 1935/36 5,252.

Največ težav pa povzroča ta prehod kmečkemu življu. Na eni strani prevladuje še vedno preprosto gospodarstvo na drugi strani pa se denarne potrebe silno širijo in rastejo.

V tem nesoglasju je eden najtežjih problemov.

Isto velja o ~~mnih~~ težavah in potrebah različnih obrtnih strok.

Vse to povzroča da naš ~~najbolj~~ narodno gospodarski in socialni problem nikakor ni enoten marveč obsega hkrati celo vrsto posebnih povsem različnih problemov in vprašanj.

^{3/ Treba} ~~drugo~~ važno dejstvo je, da pri nas skoraj ni tistih velikih gospodarskih in socialnih problemov, ki jih poznajo v deželah, kjer je razvit agrarni latifundizem ter industrijski in finančni velekapitalizem.

in občutimo

Seveda poznamo/tudi mi taka in podobno vprašanja, ~~XXXX~~ vendar ne v taki meri, da bi bila njihova rešitev za nas vobče odločilnega pomena.

/Veleposestva z gozgov^{no} obsega nekako 13% plodne zemlje./Od tega je bilo 109 tujih 94 domačih./

Delniški kapital ~~na~~ v Slovenjiji ca 600 milijonov od tega 200 TPD.

Pri nas je komaj mogoče govoriti o odločilni gospodarski in politični premoči ~~na~~ veleposestev in zasebnega velekapitala.

Reveži smo! Zato je ta razdelilna plat našega narodno gospodarskega in socialnega problema razmeroma malo važna.

Seveda moramo prav zato, ker smo reveži, paziti na

sadov. Podrobni povzetki. "Kdke zdrve, malo uspehe.

Tak enotem smotrno zasnovam slovenski narodno go-
spodarski in socialni program bi moral ~~sklepati~~ v bistvenih
potezah določati ~~xxxxxxx~~ smernice ^{naše} našega gospodarskega in
socialnega razvoja. [Podrobni in ureni uastki.]

Nekaj takih najvažnejših vprašanje je:

Vprašanje industrializacije, posebej vprašanje o
primernih porazdelitvi industrije in obrti po deželi. / Stara
misel, ki so jo drugod že sprejeli ⁱⁿ kmeti pročajo se da
samo tako usih.

Vprašanje velikih, srednjih in malih obratov

Ohranjanje in delitev kmečkih posestev.

Izboljšanje zemlje; povečanje produkcije.

Problemi slovenske kreditne organizacije in nacio-
nalizacije tujega kapitala.

Prometna vprašanja. itd itd

Naš izredno problem.

Posebej velja poudariti da bi moral tak program

upoštevati razlike

med problemi in težavami kmečkega ter mestnega prebi-
valstva, oziroma ljudi, ki žive neposredno od poljskega dela
pa ostalih ljudskih plasti.

V enem in drugem primeru je namreč vsa problematika
močno različna.

1/ Pri kmežkem prebivalstvu, ^{ki} ~~ki~~ ^{treba} računiti s tem da ne bo nikdar imelo mnogo denarja. Zato je problem, kako naj bi si ti ljudje s svojimi lastnimi domačimi sredstvi svoje življenje kar najbolj udobno uredili. (Problem produktivni in uporabe)

To pa ~~jxxxxxx~~ zahteva mnogo znanja. Posebno kmečko gospodinjstvo čakajo tu naloge, ki so silno obsežne in težke.

Zato problem kmečke strokovne izobrazbe, zlasti za gospodinjstvo. [~~to je pr~~ moralen problem: Upor produktivni in uporabe]

e) Pri drugih slojih se vse suče okrog dohodkov in pa njihove uporabe.

Vprašanje uporabe je tu posebno kočljivo, ker je za te ljudi neštetno ~~xxxxxxxx~~ skušnjav, ki jih zavajajo da bi preveč portrošil.

Tu je problem v zelo veliki meri moralen problem,

Za tak program je seveda nujno potrebno temeljito poznavanje dejanskih gospodarskih in socialnih razmer, kakor razvojnih možnosti v vseh predelih naše domovine.

Skratka potreben nam je nekak ~~inventar~~ narodno gospodarski inventar ^{koji} ter podroben opis gospodarskih ~~in~~ socialnih razmer in njihovega razvoja v vseh delih naše dežele.

Žal, da nam za to manjka še silno mного bistvenih elementov

~~1/~~ Drugi bistveni pogoj za uspešno narodno gospodarsko in socialno delo med nami je, da smo si popolnoma na jasnem glede našega razmerja do države, ~~in~~ in s tem tudi do njene narodno gospodarske in socialne politike.

Predvsem moramo vedeti, v koliko smo gospodarsko navezani na ~~na~~ druge pokrajije v državi. Vedeti moramo -

a/Kaj in koliko moramo od njih kupovati

b/kaj in koliko lahko tja uvažamo.

Posebej važno je tudi, da vemo, kakšna bodočnost se nam v tem pogledu obeta, koliko časa bomo lahko še to in ono prodajali v druge dele naše države.

Prav posebno važno je tudi, da smo si na jasnem, v katerih področjih in v katerih smereh nam lahko naša jugo-

slovanska gospodarska in socialna politika, koristi in v čem se važni gospodarski interesi drugih delov države tako križajo z našimi, da moramo računati z slabimi posledicami teh nasprotij.

Uporabiti moramo potiche in varovane unovnosti. drugh. pobnaji vliedov.

Samó ob popolni jasnosti in pravilni oceni dejanskega stanja in vseh najrazličnejših interesov, ki se v gospodarski države politiki/danes uveljavljajo bomo lahko v polni meri obvarovali svoje koristi.

Nejasnost v teh rečeh je za nas najbolj usodna.

/Danes ne vemo niti ali naj bomo za avtonomijo ali ne/.

Odtod pa tudi že sledi, da ~~je oziroma da bixox~~ mora biti politika za nas Slovence v prvi vrsti strokovna zadeva. Drugače ~~pa~~ amreč ne bomo niti najmanj znali svojih življenjskih interesov na tem področju varovati, kaj še da bi svoj bedni položaj ~~se~~ izboljšali. *[Tisto vize danes se druge države]*

Zavedati se moramo, da morajo tisto delo, ki ga za vlada-joči del v naši državi opravlja upravni aparat s svojimi strokovnjaki sam, v največji meri opravljati za ~~naš~~ politični zastopniki in predstavniki našega naroda. V bistvu bo tako ostala tudi po morebitni temeljiti preureditvi države.

Zato je tisto politično obrtništvo, *koranyi* ki smo ga pri

12/9

Polit. obrtnikwayi, ki slovno samo vs
skan karso polit. agitatoričnik in organiz.
zobrninik in sobornik in nes.
Bred skopovca travje in prajst-
loevost namyovca.

Bred skopovca travje in prajst-
loevost namyovca (Hodajta po avstriji
Hodajti po avstriji in dale uelto
+ anglican)

nas vajeni, zelo drag luksuz, ki si ga tako siromašen narod kot smo Slovenci ne bi smel privoščiti.

3/ Končno še eno misel: Tako podrobno smotrno in sistematično delo na gospodarskem in socialnem področju, kot smo rekli, da je pri nas potrebno je mogoče samo ob sodelovanju najširših ljudskih plasti.

Z drugimi besedami se to pravi, tako delo se da ^{delo} ~~uspešno~~ zamisliti in ~~uspešno~~ vršiti samo na demokratični podlagi.

Ne gre namreč samo za to, da bi vrhovna politična oblast pri nas izvedla nekatera velika dela. To bi bilo sicer tudi potrebno.

Toda poleg tega bi moralé pri ~~iz~~ ^{iz} izvajanju našega narodno gospodarskega in socialnega programa zelo aktivno sodelovati ^{in najrazličnejši organi} ~~upravne~~ korporacije n. pr. okraji, občine itd. .

Vrhovna politična oblast naj bi to delo le vodila, usmerjala, kolikor potteba podpirala in nadzirala-

